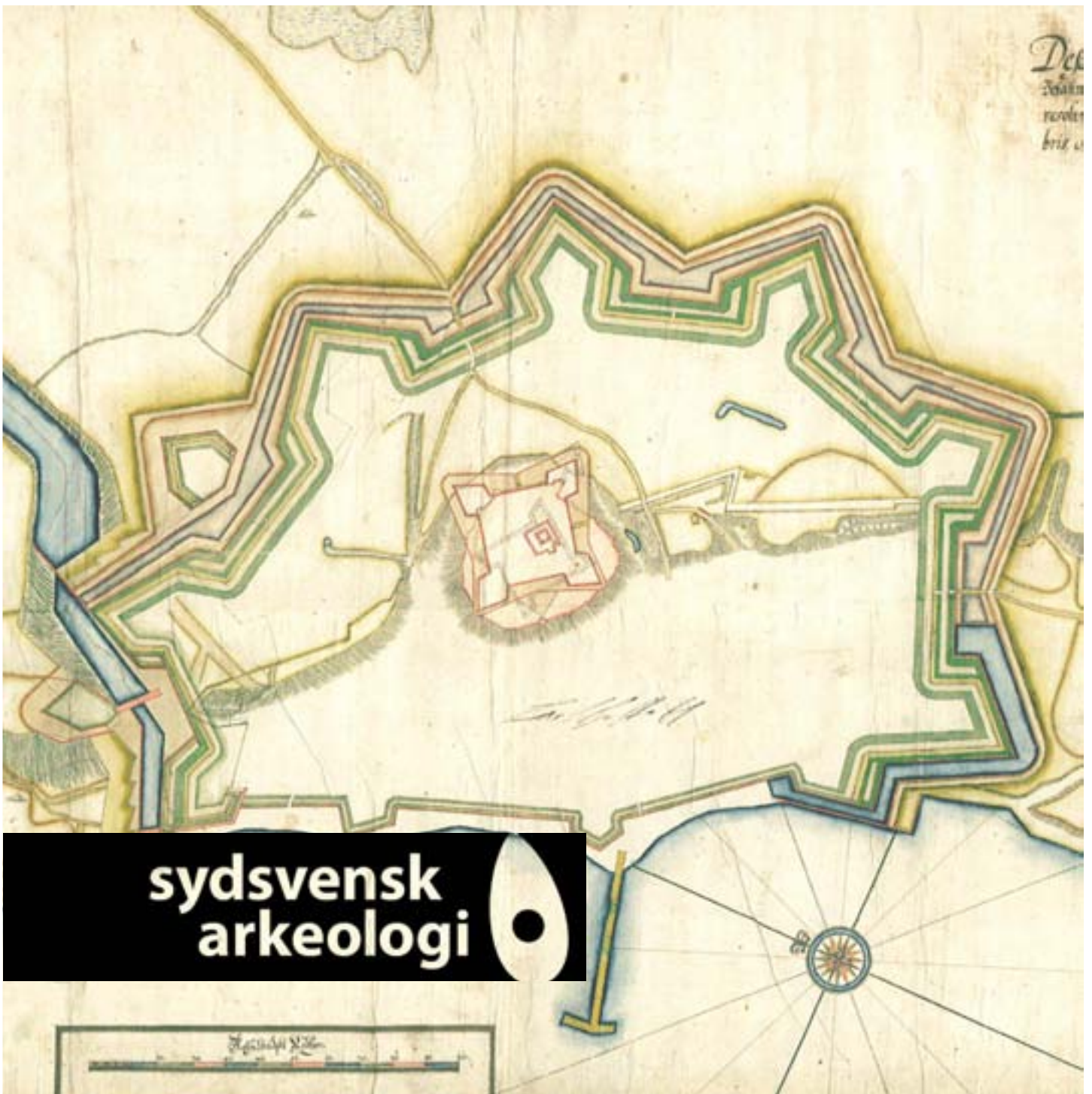

Rapport 2011:3

Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg

Arkeologisk förundersökning 2010

Jan Kockum

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2010:3

Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg

Arkeologisk förundersökning 2010

Jan Kockum

Fornlämningsnr:42
Gamla Staden 8:2, Helsingborg
Helsingborgs kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134
291 22 Kristianstad

Malmö

Box 406
20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2011 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2011:3

Omslag: Förslag till fästningsplan godkänd 1659. Ur Eriksson m. fl. 2007, s 78. området sammanfaller delvis med Slottshagen där undersökningen gjordes.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Läge och topografi	5
Historik och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Referenser	7
Administrativa uppgifter	8

Fig. 1. Helsingborg i Helsingborgs kommun, Skåne.

Fig. 2. Schaktets läge i förhållande till Kärnan.

Sammanfattning

I samband med grävning för ledning inom kv Gamla staden i Helsingborg har en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning gjorts. Vid grävningsarbetet grävdes ca 120 löpmeter schakt med ett djup om 0,4-0,5 m och en bredd om 0,3–0,5 m. De första ca 40 m gick genom ett område som markerats som pestkyrkogård från 1711. Under moderna bärlager om ca 0,2 m samt mörkbrun humös sand om ca 0,2 m framkom en brungul grov sand. Inga gravar eller annat av antikvariskt intresse påträffades.

Inledning

I samband med grävning för ledning inom Gamla Staden 8:1 har markingrepp gjorts. Då området ligger inom Helsingborgs historiska stadsområde, registrerat som fornlämning RAÄ 42 i Helsingborgs stad, beslutade länsstyrelsen i Skåne län att en arkeologisk förundersökningen i form av schaktningsövervakning skulle göras. Undersökningen genomfördes 2010-05-28 av arkeolog Jan Kockum vid Sydsvensk Arkeologi AB.

Läge och topografi

Helsingborg ligger vid Öresundskusten i nordvästra Skåne. Staden präglas av den höga *Landborgen*, skapad genom en naturlig förkastning, och den nedanför vid Öresund belägna smala strandremsan. Höjdskillnaden mellan landborgen och strandremsan är ca 20 m (Wihlborg 1984, s 68). Det aktuella schaktet är beläget cirka 90 meter nordväst om Kärnan, invid en i modern tid anlagd damm. Området har troligen legat i utkanten av den del av stadsområdet som var bebyggd redan under 1000-talets senare del (jfr Wihlborg 1981, s 48 f).

Historik och fornlämningsmiljö

Staden ligger i den norra utkanten av en förhistorisk jordbruksbygd, vars centrum av fornlämningarna att döma, tycks ha legat i anslutning till Råån. Helsingborg växte fram under 1000-talet på kunglig mark och sannolikt även på kungligt initiativ (Wihlborg 1984, s 68 f).

Uppe på landborgen byggdes på 1300-talet Kärnan och ersatte därmed ett torn eller en kastal som uppförts någon gång under 1100-talet. Kastalen var omgiven av en vidsträckt ringmur, cirka åtta meter hög och förmodligen med skytteloft och ett stort antal halvrunda torn. Innanför muren låg, förutom kastalen, ett antal andra byggnader vilka sammantaget utgjorde en så kallad ringmursborg (Eriksson 1993, s 6 ff). Under 1600-talet anpassades

den föråldrade borgen successivt efter moderna befästningsprinciper. På 1660-talet uppfördes ett fyrlängat kastell med hörnbastioner samtidigt som den gamla ringmuren bit för bit revs. Fästningen visade sig dock snart vara obehövlig och redan år 1680 påbjöds att allt skulle rivas. Området kring Kärnan lades ut som en vång, den så kallade *Tornvången*. Denna anslogs mot slutet av 1600-talet som lönejord åt stadens magistrat. Vid 1800-talets mitt sammanslogs vången och hyrdes ut som betesmark. Sommaren 1903 omvandlades Tornvången till ett utställningsområde för en stor industri- och slöjduitställning. Samtidigt byggdes Terrasstrapporna som omskapade det ursprungliga slottsområdets västligaste delar. Omvandlingen av området ledde till relativt omfattande markgrepp. Någon antikvarisk övervakning av dessa utfördes ej, med undantag för några enklare planskisser. Åren 1909–11 omvandlades utställningsområdet till park och benämns idag Slottshagen (Carelli & Salminen 2007, s 7 ff; Eriksson, Drake & Carelli 2007, s 78 f).

Inom den aktuella ytan finns ett häckomgärdat område markerat som platsen för ett massgravfält för böldpestens offer år 1711.

Undersökningsresultat

Vid grävningens arbetet grävdes ca 120 löpmeter schakt med ett djup om 0,4-0,5 m och en bredd om 0,3-0,5 m. De första ca 40 m gick genom ett område som markerats som pestkyrkogård från 1711. Hela denna sträcka övervakades. Under moderna bärlager om ca 0,2 m samt mörkbrun humös sand om ca 0,2 m framkom en brungul grov sand. Inga gravar eller annat av antikvariskt intresse påträffades. Resterande sträcka schaktades under anmälningsplikt och inte heller här framkom något av antikvariskt intresse.

Fig. 3 Schaktet genom pestkyrkogården.

Referenser

Carelli, P. & Salminen, L. 2007. *Staden och slottets äldsta historia. Sankt Mikaels kapell i Helsingborg* (red Lars Salminen). Arkeologisk undersökning 2004. Rapport/Regionmuseet, Landsantikvarien i Skåne 2007:18. Kristianstad

Eriksson, T. 1993. *Kärnan*

Eriksson, T., Drake, K. & Carelli, P. 2007. *Kärnan och borgen. Helsingborgs slotts medeltida byggnadshistoria*. Lund.

Forssblad, D. & Pantzar, C. 2001. Kärnan i en byggnadsarkeologisk undersökning. *Kring Kärnan*. Nr 30 (red Karin Ohlsson). Helsingborg.

Wihlborg, A. 1981. Helsingborg. *Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Rapport. Medeltidsstaden 32*. Stockholm.

Wihlborg, A. 1984. *Medeltidsstaden Helsingborg och dess förhistoria*.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	100116
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-15641-10
Datum för beslut:	2010-11-29
Projektnummer:	100116
Län:	Skåne
Kommun:	Helsingborg
Socken:	Helsingborg
Fastighet:	Gamla Staden 8:1
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3C 3b
Koordinatsystem:	Manuell inprickning
X koordinat:	6,217,689.67
Y koordinat:	1,306,532.46
Höjdsystem:	Manuell inprickning
M ö.h.	-
Fältarbetstid:	101215–101220
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	6
Antal maskintimmar :	-
Exploateringsyta:	ca 120 löpm
Undersökt yta:	ca 50 löpm
Platschef:	Jan Kockum
Personal:	Jan Kockum
Projektgrupp:	–
Underkonsulter:	–
Uppdragsgivare:	Helsingborgs kommun, Stadsbyggnadsförvaltningen
Tidigare undersökningar:	-
Fynd:	Fynd avfördes efter dokumentering
Dokumentationsmaterial:	1 situationsplan, 3 digitalfoton
Kostnader:	12 800

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2010

1. Södervidinge kyrkogård - Södervidinge sn, FU 2010, Bertil Helgesson
2. Nytt golv i Östraby kyrka, Östrabys sn, FU 2011, Jan Kockum
3. Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum

